

Kohti syötävää korttelia

Opas yhteisöviljelmän
perustamisesta kerrostaloon

6Aika

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Alkusanat

Yhä useampi taloyhtiö ja vuokrakiinteistö haluaa tarjota asukkailleen monipuolisia asumisen palveluja. Yhteisöviljelmä kertoo taloyhtiön pyrkimyksistä kehittää asumisviihtyvyyttä ja yhteisöllisyyttä.

Tähän oppaaseen on koottu ohjeet yhteisöviljelmän perustamiseen kerrostalossa. Monen yhtiön kiinteistönpidon arvoihin kuuluu avoimuus ja yhdenvertaisuus. Kaupunkiviljely omassa kotitalossa voi parhaimmillaan lisätä asukasviihtyvyyttä, yhteisöllisyyttä ja maisemallisia arvoja. Myös kaupunkiviljelyä koskevaan päätöksentekoon ja perustamiseen tarvitaan toimivia sekä kestäviä käytäntöjä. Suunnittelun, avoimen ja oikea-aikaisen viestinnän sekä selkeän vastuunjaon merkitys palvelee myös kaupunkiviljelyhankintoja.

Oppaassa kerrotaan erilaisista viljelyratkaisuista sekä ulko- että sisätiloihin sekä avataan päätöksentekoon, hankintaan, vakuutuksiin ja asukasviestintään liittyviä vaihtoehtoja. Jokainen talo voi valita oman tapansa toteuttaa kaupunkiviljelyä.

6Aika: CircularHoodFood -hankkeen (Kiertotalous kaupunkikortteleissa –ruoan vähähiilisyys, urbaani tuotanto ja biojätteen kierto) viljelykokeilujen avulla pyrittiin löytämään parhaat ratkaisut kaupunkiviljelyn edistämiseksi kerrostaloympäristöissä. Viljelykokeilut toteutettiin VAV Yhtymä Oy vuokrakiinteistössä Vantaalla ja asunto- osakeyhtiössä Helsingissä kesällä 2021.

Sisältö

Alkusanat	2
1. Yhdeksän syytä perustaa taloyhtiön asukkaiden yhteinen viljelmä	4
2. Millainen viljelmä sopii meille?	7
3. Pihaviljelyn ABC	8
4. Yleisimmät kysymykset ja monta hyvää vastausta	16
6. Sisäviljelyn ABC	20
7. Hus hus, tuholaiset ja kasvitaudit!	22
8. Pelisäännöt ja viestintä.....	23
9. Parhaat reseptit	24
Kiitokset	26
Lisätietoa kaupunkiviljelijälle.....	27

Omilta viljelmiltä on mukava poimia ruuanlaittoon yrtejä ja vihanneksia. Kuva: Markku Laine

1. Yhdeksän syytä perustaa taloyhtiön asukkaiden yhteinen viljelmä

1. Viljelmä luo taloon viihtyisyyttä

Taloyhtiön tiloja, kuten pihaa, kellaritilaa tai vaikkapa kerhohuonetta on helppo kehittää houkuttelevammaksi tuomalla sinne lisää vihreyttä. Kesän mittaan muuttuvaa viljelmää on mukava katsella, ja sen hoitaminen tarjoaa asukkaille luontevan syyn viettää aikaa yhteisissä tiloissa.

2. Me kaikki voimme olla kaupunkiviljelijöitä

Taloyhtiössä viljeleminen on hauskaa eikä vaadi viherpeukaloa. Tehdessä oppii, ja satoa on palkitsevaa kerätä. Viljelmien hoito pysyy sopivan keveänä, kun niitä hoidetaan yhdessä.

3. Lähirooka kiinnostaa asukkaita

Lähellä tuotetun ruuan arvostus on ajankohtaista. Moni haluaa myös lasten näkevän, mistä ruoka tulee.

Kuva: Markku Laine

4. Yhteinen viljelmä kutsuu naapureita yhteen

Kaupunkiviljely sopii kaiken ikäisille. Yhdessä viljeleminen on helppo tapa tutustua naapureihin ja luoda yhteys taloyhtiön ympäristöön.

5. Kaupunkiluonto moninaistuu

Hyönteisiä, lintuja, sammakoita ja siilejä... Parhaimmillaan pihaviljelmällä ja sen lähiympäristössä viihtyy monenlaisia eläin- ja kasvilajeja. Tasaisen nurmipihan sijaan puut, pensaat ja niittymäiset heinikot muodostavat kaupunkipihalle kiinnostavan elinympäristön. Sellaisen, jossa ihmisenkin helppo viihtyä.

6. Ravinteet kiertävät keittiöstä puutarhaan

Kaupunkiviljely on arjen kiertotaloutta parhaimmillaan. Kaupunkitilassa biojätteet kerätään keskitetysti jätelaitokselle, joka tekee biojätteestä mulmaa ja biopolttoaineita. Hyödyllisiä ravinteita voi kuitenkin kerätä pienimuotoisesti itse talteen kotikeittiöstä viljelmille. Kahvinporoilla voi esimerkiksi lannoittaa sieniviljelmää ja kananmunankuorista saa keitettyä kalkkipitoista lannoitetta tomaateille.

7. Sisäviljely tuottaa ruokaa ympäri vuoden

Kun satokausi pihalla syksyllä päättyy, ruuan kasvattaminen jatkuu taloyhtiön sisätiloissa. Muun muassa vesiviljelyratkaisut tuottavat keinovalon avulla vaikkapa salaatteja ja yrttejä. Näissä järjestelmissä on myös helppo kasvattaa keväälle pihaviljelyssä tarvittavat taimet.

Kaapelitehtaan
tuulisella katolla viheriöi
pölyttäjäreikä. Kuva: Angela
Oker-Blom

8. Kaikkea ei tarvitse tehdä itse

Taloyhtiöille on tarjolla hyviä viljelypalveluita ja -tuotteita. Jos kokeilumielessä perustettu viljelmä saa suosiota, voi taloyhtiö myöhemmin hankkia ammattilaiselta monipuolisemman suunnitelman, kokonaisen viljelmän tai jopa koulutusta. Toiselle talolle palveluista voi olla hyötyä alussa, ja taitojen kasvaessa viljelmät kukoistavat asukkaiden voimin.

9. Koko talo tai naapurusto muuttuu vetovoimaisemmaksi

Asukkaita ilahduttavat kaupunkiviljelmät huomataan. Tällaiseen taloon riittää tulijoita. Naapuruston taloyhtiöt voivat myös yhdessä perustaa korttelitason viljelmän, joka lisää pihan käyttöastetta ja elävöittää ympäristöä.

2. Millainen viljelmä sopii meille?

Viljelmän suunnittelu alkaa toiveiden kuuntelemisella ja kiinnostuksen kartoituksella. Mitä asukkaat taloyhtiön pihaan ja yhteisiin tiloihin haluavat? Olisivatkohan korttelin muut taloyhtiöt kiinnostuneita yhteisten viljelmien perustamiseen? Selvityksen voi tehdä nimettömällä kyselyllä.

Siemenet tarvitsevat itämiseen kosteutta ja sopivan lämpötilan. Kuva: Markku Laine

3. Pihaviljelyn ABC

Helpon viljelemisen makuun pääsee kasvattamalla ruokaa ulkona viljelylaatikoissa. Viljelylaatikot soveltuvat monenlaisiin pihoihin. Taimia voi ostaa valmiina tai kasvattaa siemenistä. Myös kaupasta ostettuja ruukkuyrttejä ja -salaatteja voi istuttaa ruukkuun tai kasvatuslaatikkoon.

ASUKKAAT VILJELIJÖINÄ

Useissa taloissa on olemassa jo etuudestaan erilaisia asukastoimikuntia ja aktiivisia asukkaita, jotka edistävät viljelyn toteutumista. Yhdenkin asukkaan aktiivisuus riittää käynnistämään viljelyn. Tällaisella henkilöllä ei välttämättä tarvitse olla viljelyosaamista. Tärkeintä on kyky järjestää asioita ja innostaa muita, jotta kaikki tuntevat itsensä osallisiksi. Viljely yhdistää ja kutsuu mukaan kaiken ikäisiä asukkaita.

VILJELYMUOTO eli millä menetelmillä ja mitä viljellään

Viljelyperiaatteita ja -käytäntöjä on syytä käydä yhdessä läpi. Valinnanvaraa riittää. Viljelyä voidaan toteuttaa ulkona: viljelylaatikoita, kasvipenkkejä, marjapensaita, sieniviljelmiä ja hedelmäpuita. Viljelylaatikoita on mukava hoitaa, kun puutarhatöissä ei tarvitse kyykistellä. Viljelyä voidaan toteuttaa myös sisällä ja ympärivuotisen viljelyn mahdollistaa sisäviljelyratkaisu esimerkiksi vertikaaliviljelmät eli kerrosviljelmät. Päätetään kasvualustat, kasvilajit, lannoitus ja kasvinsuojelutoimenpiteet.

Basilikan taimet kasvavat sisätiloissa keinovalon alla ja saavat ravinteensa ravinneliuksesta. Kasvualustaksi sopii kevytsora ja kivivilla. Kuva: Markku Laine

KUKA ALOITTAÄ, HANKINTA JA LUVAT

Onko aloitteen tekijänä taloyhtiö, vuokrayhtiö, asukastoimikunta vai asukas?

Yhtiön tekemä viljelyhankinta, kuten muutkin yhteisillä varoilla tehdyt hankinnat tulisi olla yhteinen ja kaikkien käytössä. Yhdenvertaisuuden toteutuminen ja oikea-aikainen tiedotus asukkaille on tärkeää viljelmiä valmistellessa.

Taloyhtiön hankinnan lisäksi myös asukkailla on mahdollisuus viedä kaupunkiviljelyä eteenpäin. Vuokratalossa ja asumisoikeuskiinteistöissä aloite hankinnan tekemiseen kuten myös siihen liittyvien yhteisten tilojen ja käyttötarkoituksen muutos ja laajentamishdotukset tehdä asukastoimikunnan kautta vuokrakiinteistön tai asumisoikeusyhtiön hallinnolta.

Hyvä lähtökohta yhteisöviljelmän aloittamiseen on jutella muille asukkailla ja laittaa viestejä ilmoitustaululle.

Asukkaat voivat tehdä myös keskinäisen hankinnan (osakasvähemmistö-hankinta), jolloin lupa viljelmiä koskevaan tilankäyttöön tulee pyytää taloyhtiöltä.

Kaupunkiviljelyratkaisujen kustannukset vaihtelevat, mikä vaikuttaa hankintamenettelyyn. Taloyhtiön, vuokrakiinteistön tai asumisoikeuskiinteistön viljelyhankinta voi mittakaavaltaan olla pienimuotoinen. Taloyhtiölle se on tällöin verrattavissa esimerkiksi kukkalaatikon hankintaan. Hallitus voi tehdä päätöksen pienempiä hankintoja varten itsenäisesti ilman yhtiökokousta esimerkiksi silloin, kun hoitobudjettia on jäänyt yli pakollisten menojen jälkeen.

Uudet isommat, laajakantoisemmat (palvelu)hankinnat, kuten pihanhoitopalvelu tai kesäkukkasopimukset on hyväksyttävä yhtiökokouksella talousarviossa. Taloyhtiön koko ja valmiudet tehdä (ylimääräisiä) hankintoja vaihtelevat. Jos hankinnalla ei ole vaikutusta vastikkeeseen tai hoitobudjettiin, hankintaa tuskin vastustetaan. Jos hankinnalla on vaikutusta vastikkeeseen tai hoitobudjettiin, tulisi talousarvion tuoda näkyville ja esitetään korotusta ulkoalueiden hoitobudjettiin hyvissä ajoin. Usein asukkaat ovat avoimia asukasviihtyvyyden parantamiseen ja mahdolliseen taloudelliseen panostukseen, kun vastikevaikutukset ovat kohtuulliset, mietitty ja esitetty hyvin.

TUKEA JA NÄKEMYSTÄ eli hankitaanko palveluita

Puutarhurit ja hortonomit, kaupunkiviljely-yrittäjät, yhdistykset, neuvontajärjestöt, pihanrakentajat ja suunnittelijat, ja muut ammattilaiset tarjoavat taloyhtiöille sopivia palveluja. Taloon voi ostaa valmiin viljelyratkaisun tai tilata asukkailla sen hoitoon liittyvän koulutuksen – tai peräti valmiin ylläpidon. Yhteisillä rahoilla hankittu viljelypalvelu on hyvä tapa lisätä yhdenvertaisuutta.

VILJELYPAIKAT eli tilojen kartoitus

Useimmissa taloyhtiöissä on vajaakäytölle jäänyttä yhteistä tilaa. Löytyykö talosta kerhohuonetta tai kylmäkellaria? Yleensä kerrostaloista löytyy käyttämättömiä tiloja, jotka soveltuvat viljelyyn.

Viljelmän koko, lajit ja viljelymenetelmä vaikuttavat sijaintiin. Sienille sopivat varjoiset paikat ja pensaiden alustat. Vihannekset ja yrtit viihtyvät auringonvalossa pihalla, mutta kasvavat menestyksekkäästi myös sisätiloissa ravintoliuoksen ja keinovalon avulla.

Viljelyyn soveltuvan tilaa on suositeltavaa kartoittaa palveluntarjoajan, teknisen isännöitsijän/ huollon kanssa sopiva paikka ja ottaa huomioon laitteen tilatarpeet sekä muut vaatimukset.

KASVILAJIT JA MONIMUOTOISUUS

Vilkas pieneliötoiminta sekä ravinteiden säilyminen ovat hyvän maan ominaisuuksia, joita voidaan parantaa lajivalinnoilla ja viljelykierron avulla. Kaupunkiviljelyssä kannattaa suosia lajeja, jotka tuottavat satoa jatkuvasti. Sellaisia ovat muun muassa yrtit, lehtisalaatit, retiisit ja lehtikaali. Pinaatti

kasvattaa satoa vauhdilla, ja satoa tulee korjata ahkerasti ennen, kuin kasvi pääsee kukkimaan.

Monipuolinen kasvillisuus luo elinympäristöjä ja edistää eri lajien viihtymistä kaupunkiympäristöissä. Lajivalinnoilla voit vaikuttaa kaupunkiluonnon monimuotoisuuteen. Kukkivat kasvit houkuttelevat pölyttäjiä, mistä hyötyy myös kaupunkiviljelijä.

Kyssäkaalikin tuo väriä puutarhaan. Kuva: Roosa Halonen.

Kukkivat kasvit houkuttelevat pölyttäjiä. Kuva: Marja Roitto

KASTELU JA TYÖKALUT

Kaikki lähtee suunnittelusta ja sopimisesta. Kastelutavat ja -vuorot tulee sopia etukäteen. Mistä vesi saadaan ja kuka kastelee? Työnjaossa auttaa kastelupäiväkirja. Useimmilla taloyhtiöillä on vesipiste valmiina piha-alueella. Reilunkokoinen kastelukannu kannattaa varata. Veden käytöstä tulee sopia taloyhtiön kanssa.

Kastelu-
päivät

ke & su

18:00

... Tai ussainni!

KASTELUPÄIVÄKIRJA

SIJAINTI:

MERKKAÄ TÄHÄN RAKSILLA KUN OLET KÄYNYT KASTELEMASSA!

PVM	KESÄ	HEINÄ	ELO	SYYS
1		X		
2		X		
3		X		
4		X		
5		X		
6				
7		X		
8				
9		X		
10		X		
11		X		
12		X		
13	X			
14		X		
15		X		
16	X	X		
17		X		
18	X	X		
19	X	X		
20	X	X		
21	X	X		
22	X			
23				
24				
25				
26				
27	X			
28	X			
29				
30	X			

Kuva: Kastelupäiväkirja talon portaikossa auttaa työnjaossa ja estää kasvien kuivahtamista ja tuplatyötä.

Kuva: Roosa Halonen

Myös lapset voivat osallistua viljelyyn. Näin he saavat tietoa, mistä ruoka tulee.
Kuva: Markku Laine.

Lainalaatikkopuutarha sopii kaikille viljelijöille helppoutensa vuoksi. Viljelylaatikot voidaan asentaa säänkestävään ja huoltovapaaseen viljelymoduuliin, jossa on sisäänrakennettu kastelujärjestelmä. Valmiiksi istutetut laatikot toimitetaan pihalle kasvukauden alussa. Asukkaat saavat tukea viljelmän hoitamiseen sekä viikoittaisia neuvoja ja vinkkejä. Sadonkorjuun jälkeen laatikot noudetaan pois huollettavaksi ja niiden multa kierrätetään uutta kasvukautta varten.

- <https://www.blokgarden.com/yhteisviljely.html>

Monet asukkaat innostuvat yhteisviljelyyn vasta kun viljelmät ovat fyysisesti olemassa, totesi yhteisviljelmiä tarjoava Blokgarden Oy. KUVA: Markku Laine.

Kasviportaat muodostuvat haluttuun muotoon aseteltavista moduuleista ja kasvatusjärjestelmän voi räätälöidä tilaan sopivaksi. Kotimaista Supragardenin vesiviljelyjärjestelmää käytetään myös kouluissa ja ravintoloissa.

- www.supragarden.fi

Salaattibaarit ovat lasiseinäisiä, kosteus- ja lämpösäädelyjä kaappeja, joissa kasvaa 80 ruukullista yrttejä ja salaatin taimia. Ne kasvavat siemenestä kerättäväksi sadoksi noin viidessä viikossa.

- www.ifarm.fi

Sienipeti on ulkoviilijelyratkaisu ruokasienten tuottamista varten. Ratkaisu sopii pihan varjosiin paikkoihin, kuten pensaiden alle katteeksi. Kasvualusta koostuu puuaineksesta (puru, pelletti) ja sienirihmastosta, jotka sekoitetaan keskenään. Kertakastelun jälkeen viljelämä alkaa tuottaa osterivinokkaita noin neljän viikon kuluttua istutuksesta. Siitakesientä voi kasvattaa koivupölkyissä. Tällöin pölkkyyin porataan reikiä, ja ne täytetään sienirihmastotapeilla. Lopuksi reiät peitetään puutarhavahalla. Puupölky alkaa hiljalleen tuottamaan siitakesienisatoa.

- www.helsieni.fi

Sienirihmastosäkin sisältö sekoitetaan olkipellettipetiin. Osterivinokaspeti alkaa tuottaa ruokasieniä 4–6 viikon jälkeen ja kasvu jatkuu seuraavanakin kasvukautena. Kuva: Markku Laine

Sisäkasvatuskaapit ovat automatisoituja vesiviljelyjärjestelmiä, joissa voidaan kasvattaa yrttejä ja salaatteja ympäri vuoden. Viljely sisäkasvatuskaapeissa on vaivatonta, vesitankki ja ravinteet täytetään kuukauden välein. Kaappeja on saatavilla eri kokoisia ja ne toimivat myös sisustuselementteinä. Sopimukseen sisältyy huolto, tarkastukset sekä ylläpito.

- www.evergreenwalls.fi

Viherpalveluita tuottavan Innogreenin tuotevalikoimaan kuuluu viherseinien lisäksi piha- ja puutarhasuunnittelua. Ratkaisut suunnitellaan tilan ja ajan tarpeisiin. Vaihtoehtoina on laaja valikoima kasveja, jotka räätälöidään kohteeseen sopiviksi.

- www.innogreen.fi

4. Yleisimmät kysymykset ja monta hyvää vastausta

Voiko kaupungissa viljellä ruokaa, onko se turvallista?

Kaupunkiviljelijöiden huolenaiheena voi olla, onko ympäristö tarpeeksi puhdas ruuan tuottamiseen. Mahdollisia haitta-aineita ovat raskasmetallit, nitraatit sekä erilaiset orgaaniset yhdisteet, kuten polysykliset aromaattiset hiilivedyt (PAH-yhdisteet). Kaupungissa päästölähteitä ovat liikenne, teollisuus ja lämmitys. Helsingissä on tutkittu kaupungissa viljeltyjen kasvien haitta-ainepitoisuuksia 2019. Saatujen tulosten perusteella kasvisten kasvatusta Helsingissä pihalla, viljelypalstoilla ja parvekkeilla on pääosin turvallista.

Harkintaa tulisi käyttää silloin, kun kerrostalon pihamaan maaperää käytetään kasvualustana, sillä siihen on voinut kertyä haitta-aineita. Tällöin maaperän puhtaus ja soveltuvuus viljelyyn tulisi selvittää ennen viljelyn aloittamista.

Onko ilkivalta viljelmillä ongelma?

Ilkivaltaa pelätään kaupunkiviljelmillä enemmän kuin sitä todellisuudessa esiintyy. Kaupunkiviljelykokeilujen perusteella kasvit saivat yleensä olla rauhassa. Hyvä tapa ehkäistä ilkivaltaa on laittaa pieni kyltti viljelmille, jossa kerrotaan viljelmästä. Jos alueella on tallentava kameravalvonta, voi kuvaketta käyttää myös tässä yhteydessä.

Voiko asukas tuoda taloyhtiön pihaan oman viljelylaatikon?

Pihaa hallinnoi taloyhtiö eli lupa esimerkiksi kasvatuslaatikoiden sijoittamiseen tulee aina kysyä ennakoon.

Tuleeko asukkaan kysyä lupa yhteisöviljelmän perustamiseen taloyhtiöltä?

Kyllä, lupa tarvitaan. Asukkaiden keskinäisessä hankinnassa lupa tilankäyttöön tulee pyytää taloyhtiöltä. Vuokrayhtiössä on hyvä edetä asukastoimikunnan kautta. Yhteyshenkilö voi olla yhteydessä talon vuokranantajaan ja neuvotella viljelmän perustamisesta. Taloyhtiön ei tarvitse pyytää lupaa esimerkiksi kaupungilta.

Miten taloyhtiön viljelyhankinnan päätöksenteko etenee?

Taloyhtiön yhteisen viljelyhankinnan toteuttaa asunto-osakeyhtiö. Pienet viljelmät ovat hinnan ja koon puolesta kukkaistutuksiin verrattavia pienhankintoja, jolloin hankintapäätöksen tekee hallitus. Jos ehdotus on laaja ja hintava, päätös on syytä viedä yhtiökokouksen päätettäväksi. Mikäli hallitus on asiasta epävarma, asia kannattaa viedä yhtiökokoukseen. Viljelmistä ja niiden hoidosta on hyvä tiedottaa hyvissä ajoin asukkaita.

Miten vuokratalon viljelyhankinnan päätöksenteko etenee?

Vuokrataloyhtiössä asukastoiminnalle myönnetään kiinteistökohtaisesti vuosittain määräraha.

Talon asukastoimikunta tekee päätöksen määrärahan käytöstä. Mikäli vuokrataloyhtiö haluaa käyttää määrärahan kaupunkiviljelyyn, he käyvät hankkimassa itse siihen tarvittavat tarvikkeet tai ovat yhteydessä alan toimijoihin.

Hankkijana asukas/asukkaat. Voiko asukkaiden keskinäisen hankinnan kuluja vähentää kotitalousvähennyksenä verotuksessa?

Kotitalousvähennyksen edellytyksenä on, että työn tulee kohdistua asukkaan omaan kotiin sellaiseen työhön, joka kuuluu asukkaan/osakkaan kunnossapitovastuulle (esim. asunto tai huoneistopiha), ja lasku täytyy kirjoittaa suoraan ko. henkilölle. Asukkaan kotitalousvähennyksen piiriin ei siis kuulu yhtiön kunnossapitovastuulle kuuluvien töiden tilaaminen, eikä näin ollen taloyhtiön pihanparannukset. Taloyhtiön tehdessä hankinnan tai asukkaiden tehdessä yhteisen hankinnan taloyhtiölle eivät puutarhurin tai muun vastaavan työkustannukset kuulu kotitalousvähennyksen piiriin.

Kustannukset asukkaille? Tulisiko taloyhtiön hankkiman pihaviljelmän olla asukkaille maksutonta?

Maksuista jokainen talo päättää itse, onhan pyykkitupakan toisissa taloissa maksuton ja toisissa maksullinen. Toisinaan pieni maksu saattaa lisätä sitoutumista viljelemiseen, mutta maksu olisi silloin hyvä pitää riittävän pienenä, jottei se muodostuisi esteeksi kenellekään. Jos vapaaehtoiset asukkaat hankkivat viljelmän omakustanteisesti (asukkaiden keskinäinen hankinta) osakasvähemmistön hankkeena, taloyhtiö ei välttämättä osallistu kustannuksiin lainkaan.

Vakuutus ja vastuukysymykset?

Ennen sisäviljelyratkaisuhankinnan päätöksentekoa vakuutusyhtiöltä on erikseen varmistettava vakuutusturva ja vakuutusehdot. Vakuutusehtojen osalta esimerkiksi lisäehtojen olemassaolo ja suojeluohjeet ovat aina huolellisesti varmistettavia asioita. Kosteuden hallinta on myös tärkeää turvallisuuden varmistamiseksi. Sähkölaitteiden kohdalla CE-merkintä osoittaa, että tuote on täyttää EU-asetusten vaatimukset.

Vastuullinen toimittaja on ottanut toiminnan ja tuotteiden vastuuvakuutukset (tuotteen asennus, laitevirheet ja toimivuus) ja sekä rekisteröitynyt tilaajavastuupalveluun, josta ilmenee, että tilaajavastuulain vaatimukset ovat täyttyneet ja virhevastuuasiat on otettu huomioon. Vastuu ei kuitenkaan päde ilkivaltatapauksissa.

Sisäviljelyratkaisujen hankinnat muistuttavat palvelumallilla hankittua sähköautojen latauspistehankintaa (leasing). Tämänkaltaisessa palvelumallisopimuksessa on tärkeää määritellä minkälaiset laitteen viat kuuluvat takuusopimukseen.

Riippuen siitä, minkälaisen vahinkoriskin viljelyratkaisu voi aiheuttaa, on hyvä tehdä riskiarviointi teknisen isännöitsijän tai huollon ja palveluntarjoajan kanssa. Riskiarviointiin sisältyy myös vahinkojen varautumissuunnitelma.

Jos talon pihojen välillä on aita, voiko sen poistaa viljelmien tieltä?

Naapuritalon väelle kannattaa myös ehdottaa yhteisiä viljelmiä ja se voi johtaa taloyhtiöiden keskinäiseen yhteisöviljelmähankintaan. Jos pihojen välinen aita ei ole rakenteellisesti tai yksityisyyden suojan kannalta tarpeellinen, voidaan tahtotilaa sen poistosta selvittää naapuritaloyhtiöiden kanssa. Omin päin taloyhtiön rakenteita ei voi kuitenkaan poistaa. Asia tulee käsitellä yhtiökokouksessa.

Päätös aidan poistamisesta on taloyhtiöiden yhteinen, mutta aidan poistaa se, jonka tontilla aita on. Parhaimmillaan kaikki asukkaat saavat nauttia suuremmasta piha-alueesta. On mahdollista, että vanha aita on jopa asemakaavan vastainen eli asia kannattaa tarkistaa kaupungin rakennusvalvontavirastosta.

Pihojen välinen aita ei aina ole tarpeellinen. Kuva: Marja Roitto.

Aiheutuuko sisäviljelyratkaisuista riskejä?

Sisäviljelyratkaisut, kuten kiertovesijärjestelmät perustuvat veden suljettuun kiertoon ja soveltuvat sisäkäyttöön. Käyttö on turvallista, koska viljelmiä ei kytketä vesihanaan vaan säiliöt täytetään käsin. Monet vesiviljelyjärjestelmät tarvitsevat vähemmän vettä verrattuna perinteiseen tuotantoon. Viljelylle suunnittelun tilan sopivuus esim. ilmanvaihdon ja viemäröinnin suhteen tulee kuitenkin varmistaa esimerkiksi teknisen isännöitsijän kanssa ennen viljelmän perustamista.

Koko talo viljelee? Miten viljelmään liittyvät työt ja sato jaetaan?

Jokainen talo voi valita oman tapansa toteuttaa kaupunkiviljelyä. Useissa taloissa on jo entuudestaan erilaisia asukastoimikuntia ja aktiivisia asukkaita, jotka edistävät viljelyn toteutumista. On tärkeää, että viljely on vapaaehtoista ja kaikille saavutettavaa. Osallistumisen tulisi olla mahdollisimman helppoa, viljellä voi omien voimavarojen puitteissa eikä sitoutuminen rasita ketään. Asukkailla voi olla yhteinen viestiryhmä, jossa käsitellään esimerkiksi kasteluvuoroja ja sadon jakamista. Myös taloyhtiön ilmoitustaulua kannattaa hyödyntää esimerkiksi kastelupäiväkirjan täyttöön.

6. Sisäviljelyn ABC

Innovatiivisia sisäviljelyratkaisuja voidaan tuoda pienessä mittakaavassa myös taloyhtiöihin. Sisätiloihin asennettavan sähkökäyttöisen vesiviljelmän avulla taloyhtiöissäkin voidaan viljellä ympäri vuoden. Sisäviljelyratkaisut soveltuvat hyvin salaattien ja yrttien viljelyyn. Kesällä haasteeksi voi muodostua liian korkea lämpötila. On tärkeää, että tilassa on riittävä ilmanvaihto tai tuuletusikkuna.

Vesiviljely eroaa perinteisestä multaviljelystä, joten sen aloittaminen vaatii perehtymistä. Vesiviljelyyn perustuva Kasviportaati soveltuu kerrostalojen yhteisiin tiloihin. Kuvassa ratkaisun kehittäjä Jouni Spets. Kuva: Markku Laine

Vesiviljelyjärjestelmässä kasvien tarvitsemat ravinteet kulkeutuvat kasvien juurille liikkuvan veden mukana. Ravinteiden ja kasvuolosuhteiden optimoinnin avulla kasvit saavat oikean määrän ravinteita oikeaan aikaan, ja kasvi voi keskittää kaiken energiansa sadon tuottamiseen. Kun viljelyjärjestelmä on saatu aluilleen, riittää kun lisätään vettä ja ravinteita noin viikon välein. Satoa pääsee keräämään reilun kuukauden kuluttua istuttamisesta.

Koska kerrosviljely mahdollistaa tehokkaan tilankäytön, ei lattiapinta-alaa tarvita paljoa. Energiatehokkaiden LED -valaisimien avulla kasvit saavat tasaisesti valoa myös pimeinä vuodenaikoina. Järjestelmän voi säätää käyttämään edullista yö sähköä, jolloin kasvien tehokkain kasvujakso tapahtuu öisin. Sisäviljelyn hiilijalanjälkeä voi pienentää käyttämällä uusiutuvaa energiaa.

Salaattibaari osoittautui viljelykokeilun myötä varsin tuottoisaksi sisäviljelyratkaisuksi. Asukkaat saivat osallistua istutukseen ja nauttia pilottitalon kerhuhuoneen antimista, salaateista ja yrteistä, monen viikon ajan. Kuvassa iFarm:in viljelyasiantuntija Alexander Moninkainen (vas.) ja myyntijohtaja Timo Koljonen. Kuva: Markku Laine.

7. Hus hus, tuholaiset ja kasvitaudit!

Sato kasvaa hyvin ja riittää kaikille, kun viljelmällä on varauduttu myös ylimääräisiin herkuttelijoihin.

Parasta tuholaiden ja kasvitautien torjuntaa on ennaltaehkäisy. Terveet ja hyväkuntoiset kasvit kestävät mahdolliset tuholaiden ja tautien hyökkäykset heikkokuntoisia kasveja paremmin. Kasvustoa kannattaa tarkkailla pitkään kesää, jotta tuhot huomataan ajoissa ja niitä ehtii torjua ennen isoja vaurioita. Tositilanteessa fiksu puutarhuri hyödyntää luonnollista biotorjuntaa.

Jotta etanat ja kotilot eivät valtaisi viljelmää, ympäristöstä kannattaa siivota pois puutarhajätteet, laudankappaleet ja muut kosteutta keräävät esineet, sillä niiden alla etanat piilottelevat päivisin ja munivat muniaan. Jos etanoita tai kotiloita ilmaantuu, ne on syytä poimia yksittäin pois ja tuhota kuumalla vedellä. Leviämisen estämiseksi kannattaa tehdä tarkastuskierros puutarhassa päivittäin, sillä pahimmillaan etanat voivat munia satoja munia. Etanoiden tehokkaaseen ja luonnonmukaiseen torjuntaan on saatavilla myös kaupallisia rautafosfaattia sisältäviä valmisteita. Viljelmät saattavat houkuttaa paikalle myös rusakkoja, joiden ruokavalioon kuuluu laaja valikoima kasveja. Viljelylaatikot saavat yleensä olla citykaneilta rauhassa, mutta tarvittaessa verkkoa voi käyttää apuna.

Kuva: Leena Saraste

8. Pelisäännöt ja viestintä

Onnistuakseen yhteisöviljelmät tarvitsevat avointa ja oikea-aikaista asukasviestintää. On hyvä panostaa viestintään ja huolehtia siitä, että kaikki asukkaat tietävät, mitä tapahtuu ja tuntevat itsensä tervetulleiksi. Viljelyn käytännöistä on hyvä sopia etukäteen asukkaiden kesken, esimerkiksi miten kasvit hoidetaan lomakauden aikana. Talossa voi olla vaikka kaksi viikoittaista puutarhatuokiota, jolloin asukkaat kokoontuvat kastelemaan ja hoitamaan viljelmiä yhdessä.

Satoa on reilua jakaa kaikille, mutta toki viljelemiseen osallistuneet ovat etusijalla. Yhteisöllisyyden toteutumiseksi on tärkeää varmistaa asukkaiden tasavertainen pääsy viljelmiille. Kuva: Roosa Halonen

9. Parhaat reseptit

Kuva: Leena Saraste

Jyrki Sukulan Toscanalainen leipäsalaatti (4 henkilölle)

- 3 kpl viipale eilistä maalaisleipää
- 2 kpl tomaatti
- ½ avomaankurkku
- 2 kpl varsisellerin varsia
- 3 rkl hienonnettua punasipulia
- 3 rkl hienonnettua lehtipersiljaa
- 4 rkl oliiviöljyä
- 1 sitruunan mehu
- revittyjä basilikan lehtiä
- suolaa
- mustapippuria
- tabascoa tai punaista mietoa chiliä

Halkaise tomaatit ja kurkku, poista siemenet ja laita siemenet sauvasekoittimen kulhoon, lisää joukkoon oliiviöljyä, sitruunanmehua ja mausteet mustapippuri, chili ja suola. Sekoita tasaiseksi kastikkeeksi. Hienonna leipä hienoksi veitsellä, lisää kastike leivän joukkoon ja sekoita hyvin. Lisää kosteaan leipäseokseen, viipaloidut varsisellerit, tomaatit ja kurkut kuutiona, sekä hienonnettu punasipuli, basilika ja lehtipersilja. Tarkista maku. Tarjoile kurkulla maustetun veden kanssa.

Jyrki Sukulan Nokkosagnetit kasviliemessä (8 henkilölle)

Pastataikina:

- 250 g hienojakoisia vehnä jauhoja
 - 6-8 kananmunan keltuaisia
 - 1 kpl kokonainen muna
- Sekoita ainekset elastiseksi tasaiseksi, kiiltäväksi taikinaksi. Anna levätä n. 20 min. jääkaapissa.

Täyte:

- 250 g nokkoslehtiä
- 50 g auringonkukansiemeniä
- 3 rkl soijakastiketta
- 5 rkl raastettua parmesania
- 2 rkl oliiviöljyä
- raastettua sitruunankuorta
- mustapippuria

Angelotit ovat pieniä pastatyynyjä Pienmonten alueelta Pohjois-Italiasta. Ryöppää nokkoslehdet n. 30 sekuntia kiehuvaan veteen, kaada siivilän läpi jäädytä lehdet valuttamalla jääkylmää vettä. Valuta. Ruskista siemenet oliiviöljyn kera pannulla, lisää soija. Anna nesteen kiehua pois. Hienonna nokkoset ja siemenet, sekoita keskenään. Lisää raastettu juusto, mausta sitruunankuorella, mustapippurilla.

Muotoile pastataikina pastakoneella tai kaulimella ohueksi ja pitkäksi levyksi. Tee taikinasta n. 4 cm leveitä kaistaleita pastapyörällä tai veitsellä.

Aseta taikainalevylle 1 tl täytettä 3 cm:n välein. Nosta taikina kaistaleen reunat vastakkain ja purista täytteiden välistä ilmat pois, sekä sulje pastanyytit käsin. Leikkaa nytyt irti pastapyörällä.

Keitä suolalla maustetussa vedessä n. 2 min. ja agnelotit ovat valmiit.

Kasviliemi:

- 1 kpl juuriselleri
- 1 kpl fenkoli
- 100 g sienjä
- 1 kpl porkkana
- 1 kpl sipuli
- timjamia
- lipstikkaa
- laakerinlehti
- 1 rkl vaaleaa misotahnaa vettä
- 2 rkl oliiviöljyä

Kuori ja paahda kuumalla pannulla sellerinpalat ruskeiksi, samoin porkkana ja sipulit. Leikkaa fenkoli ja sienet paloiksi, freesaa vihanneksia nopeasti kaada vettä päälle niin että peittyvät, keitä hiljalleen n. 40 min. lisää joukkoon yrtit, misotahna, älä keitä, vaan anna hautua 20 min. Siivilöi ja tarkista suola, lisää tarvittaessa.

Tarjoile liemi keitettyjen agnelottien kera.

Ezme, turkkilainen tomaatti-paprikalisuke

Ezme kuuluu Lähi-idän Meze-pöytään ja on turkin kielen sana, tarkoittaen murskattua. Ezme on heti valmis tarjottavaksi. Dippaa (pita-)leipään, tarjoile erilaisten ruokien lisukkeena. Ezmeä voi syödä nacholastujen tai tortilloihin kanssa salsan tilalla. Ylimääräisen Ezmen voi upottaa myös pastakastikkeisiin ja pizzaan.

- 3 isoa tai 6 pienempää tomaattia
- 1 punainen paprika (puolikas kurkku)
- 1 sipuli
- 2 valkosipulinkynttä pieni nippu persiljaa pieni nippu minttua

Kastike:

- 1-2 rkl tomaattipyreetä puolikkaan sitruunan mehu
- 2 rkl oliiviöljyä
- ½ rkl hunajaa, ja jos halua vegaanisen version 1/2 rkl agavesiirappia/sokeria
- 2 tl (paahdettua) paprikajauhetta hyppysellinen suolaa rouhittua mustapippuria
- 1 tl chilirouhetta, aleppopippuria, chilitahnaa

Aloita pilkkomalla tomaatit, sipuli, persilja, paprika, valkosipulit ja chilit mahdollisimman hienoksi ja siirrä kulhoon. Voit valuttaa ylimääräisen nesteen siivilässä.

Sekoita toisessa kulhossa kastikkeen ainekset keskenään. Sekoita kastike pilkottuihin aineksiin hyvin. Testaa maku. Erityisesti happaman ja makean liitto on tässä raikkaan mausteisessa salaatisssa jujuna. Lisää suolaa tarvittaessa.

Mangoldipesto

- n. 200 g (vajaa kaupan puolikas hedelmäpussillinen) mangoldin lehtiä (lehtiruodit voi käyttää)
- 1 kourallinen basilikaa
- 1 kourallinen paahdettuja manteleita tai cashew-pähkinöitä
- n.1 dl oliiviöljyä
- 1/2 sitruunan tai limen mehu (plus kuorta raasteena)
- 1 valkosipulinkyntsi
- 1 rkl hunajaa/agavesiirappia suolaa mustapippuria

Huuhto mangoldi ja viipaloi. Höyrytä tai ryöppää pikaisesti. Sekoita ainekset tehosekoittimessa/sauvasekoittimella tahnaksi. Lisää suolaa ja mustapippuria ja oliiviöljyä maun mukaan. Tarjoa pastakastikkeena, keitettyjen vihannesten tai leivän päällä.

VINKKI aasialaisen mangoldi -pikalisukkeeseen:

Huuhto, viipaloi tai revi mangoldi, pyöräytä pannulla öljyssä. Mausta soijalla ja paahdetuilla seesaminsiemenillä. Nauti aterian lisukkeena pinaatin tapaan tai sellaisenaan.

Kaalicoleslaw 4:lle

- 2 kpl nyrkin kokoista kyssäkaalia
- 2-3 lehtikaalin lehteä
- 2-3 palmukaalin lehteä
- 1 (vihreä) omena tai viinirypäleitä
- 4-6 retiisiä
- 2 rkl ruokaöljyä

Kastike:

- 1 limen mehu
- 1-2 valkosipulinkynttä murskattuna
- 4-5 tl makeaa chilikastiketta (Sweet chili sauce)
- 1-1,5 dl majoneesia
- suolaa, pippuria

Huuho lehtikaali ja palmukaali, poista lehtiruodit. Viipaloi ohuiksi suikaleiksi, hiero käsin öljyssä ja suolassa. Voit myös sekoittaa kaikki ainekset pussissa ravistamalla voimakkaasti. Kuori kyssäkaali ja viipaloi ohuiksi suikaleiksi. Viipaloi (ja kuori) omena. Pese ja viipaloi retiisit (ja viinirypäleet).

Valmista kastike. Sekoita kaikki ainekset yhteen. Nautitaan sellaisenaan tai tarjoillaan kalan tai lihan lisukkeena.

Palmukaalin lehtiä.
Kuva: Freepik/Svetlana Cherruty.

Toimitus: Kaisa Viitanen

Kirjoittajat: Marja Roitto, Julia Johansson, Roosa Halonen

Valokuvat: Markku Laine, Roosa Halonen, Marja Roitto, Angela Oker-Blom ja Leena Saraste

Julkaisija: HSY

Julkaisun ulkoasu: Susanna Yli-Ristaniemi / Niini & CO Oy

Kiitokset

Pilottitalot ja aktiiviasukkaat sekä viljely- yrittäjät Blokgarden Oy, Helsieni Oy, iFarm Oy, ja Plantsteps Oy. Kiitos myös Suomen Kiinteistöliitto Ry:lle lainopillisesta ohjauksesta taloyhtiöympäristössä sekä Taloyhtiöklubin puheenjohtajalle Kimmo Karviselle hankeyhteistyöstä taloyhtiöiden kanssa ja Marikka Sandille, sekä VAV as. Oy henkilöstölle Teija Ojankoskelle ja Minna Pääkköselle.

Lisätietoa kaupunkiviljelijälle

Viljelyoppaita:

Haapalahti, H., Lehtonen, S. & Tuisku, T. 2015. Lavatarhuri, Kasvata satoa viljelylaatikossa. Tammi. 192 s.

Laitinen J., Seppänen, H. & Komulainen, J. 2020. Vesiviljely. Readme.fi.205 s.

Oker-Blom, A. 2020. Grönskande tak. Slow Food Helsinki. 76 s.

Sipari, P. & Lehtonen, J. 2014. Viljellään kaupungissa. Opas yhteisö- ja pienpalstaviljelmien perustamiseen Helsingissä. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut. Arkkitehtuuriosasto. 2014:1. Verkkojulkaisu. [//www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/viljellaan_kaupungissa_opas_2014.pdf](http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/viljellaan_kaupungissa_opas_2014.pdf)

Vartiainen, S. 2019. Kaupunkiviljelyn opas. Syötävä Henna. Rakennetun ympäristön koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu. 30 s. Verkkojulkaisu. https://www.hennaan.fi/wp-content/uploads/sites/13/2019/05/Kaupunkiviljelyn-opas-Sy%C3%B6t%C3%A4v%C3%A4_Henna_4-2019-web.pdf

Lisätietoa oppaista ja ohjeista:

<https://www.siirtolapuutarhaliitto.fi/kaytannon-tietoa/viljelijan-tietopankki/oppaita-ja-ohjeita/>

Viljelyoppaiden vertailu:

<https://suomenluonto.fi/uutiset/kaupunkiviljelykirjat-vertailussa/>

Yhdistyksiä:

Hyötykasviyhdistys ja siemenmyynti: www.hyotykasviyhdistys.fi

Dodo ry. <https://dodo.org/ruoka/> ja <https://kaupunkiviljely.fi/>

Kaupunkiviljely ja ympäristön epäpuhtaudet:

Paavola, T., Talja, P. 2020. Kaupunkiviljeltyjen kasvien kemiallinen laatu. Kaupunkiympäristön julkaisuja. 2020:12. <https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/julkaisut/julkaisut/julkaisu-12-20.pdf>

Lisätietoa palveluntarjoajista:

www.blokgarden.fi

www.supragarden.fi

www.ifarm.fi

www.helsieni.fi

www.evergreenwalls.fi

www.innogreen.fi

6Aika

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

HELSENI

b.

iFarm

Supragarden®